

HAMMARIN

Beskrifning om kejsaredömet China.
Öfwersättning.

1793

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

158.

Beskrifning

1793

Sv. Saml.

Geogr.

Asiat.

(Nr.)

1793

1700-1829

Har tillhört
Biskop Eric Waller's
boksamling.

061110 Relinistim

Beskrifning
Om
Rejsaredömet
Sina.

Öfversättning.

Nyköping 1793.
Tryckt hos Joh. P. Hammarin.

China är det största, rikaste, folkrikaste och måst florerande Rike i hela Werlden. Det innehåller allen flere Inwånare än hela Europa. Innefattar 650 mil isfrån Norr til Söder, och ungefär 500 isfrån Wester til Öster, utan at däruti innebegripa den del af Tartariet, som därtil hörer. Intet Rike i Werlden är så gammalt som China. Det widmagthåller sig med lika glans och wärdighet, under en tid af mer än 4000 år, utan at Kasgarne, Sederne, Språket och äfwen Sättet at klåda sig, undergått någon märkelig förändring. Denna tiderymd har utan uppehåll framskaffat 237 Kejsare, härstammande från 22 differenta Slågter, den senaste från Tartariet.

Wid Norra sidan är China omgifsrit af en hög, tjock och namnkunnig Mur af 500 mils längd, hvilken skiljer det isfrån Tartariet, och är besatt med Torn längs Muren, något från hwar annan skilde. Chinesarne byggde densamma, för at sätta sig i säkerhet för Tartarernes infall och ströfwande. Den är bygd af Tegelsten och så

stark, af den efter ungefär 2000 års förlopp ännu är i godt stånd. Des högd är ungefär 40 fot och tjockleken 20. Den byggdes i 5 års tid genom Kejser Xi förbranstaltande, 137 år före Christi Födelse. Den är bppen genom flere Hwalf för Flodernes lopp, och af et stort antal Portar, til Trouppers genomgång och til Handelens låtande. På många ställen är densamma förlängd genom Berg, som omgifwa China på Tartariska sidan. Detta arbete är et Monument, af mycket högre värde, än de Egyptiska Pyramiderne.

Luften är där i allmänhet nog tempererad, utom i sbdra delen, hwarest är grusligen hett och varmt.

Landet är ganska frugtbart, och desutom sorgfälligt odladt af en den arbetsammaste Nation man känner. Man finner där icke oupodlad Mark; från ena ändan af Riket til den andra äro Bergen uthuggne i afdelte höga Jordbänkar, fyllde med alla sorter Jordfrugter; man ser där icke en tum bred Jord frugtlös, och Jorden hwilar där aldrig, utan frambringar Korn, Ris, Mais, Skalfrugter, Säd af alla sorter, utwalda Trädfrugter, och Floderne äfwen som flerswa byna Sjön äro där ganska fiskrike.

China har många Guld = Silfwer = Lops = Rubin = Mercurii = Koppar = Tenn = Järn = Magnetstens = och Salt = Grufwor. Man gör där den vackraste Fernissa, äfwen som Porcellainer, hwilka äro ej uti mindre värde. Där finnes Umbra (ef flags Gummi), Desman, Säder, utwaldt Thé och alla sorter Specerier. Man får därifrån det vackra

Krasse Silke man känner, Lin, Bomull, Papper, tryckta Lärfter, Guld=Tråd, Sattiner, Taster, Damascher och andra rika Stofster. Landet har mycket goda Betesmarker och Kreatur. Där finnes myckenhet af simpla och många för oss okända Tråd, såsom i synnerhet Aloës och Talg Trådet.

Fernissan fås genom instårning i et Tråd af samma namn. 100 Tråd gifwa knapt mer än 2 pund Fernissa, hwars dunster äro så wedervärdiga och genomträngande, at de, som fylla den uti kåril, måste bruka handskar, hafwa masque för ansigtet, gå med bröst=stycken för sig och halfskidor på fötterna.

Théet är Bladet af et litet Tråd eller Buske, i lika storlek med våra Granat= och Myrten=Tråd. De mästa Provincer i China plåcka där af, men är ej i lika grad af godhet öfwer alt; det som växer på stenig jord är i allmänhet bäst. Om det är samlat i början af Mars, äro Bladen då små, späda och wälsmakande, och utgårdet man kallar Thé Impérial, emedan där af nyttjas så wäl wid Hofwet, som af de Förnåma. Det är första skörden. Den andra sker i April; Bladen äro då större och mera utvecklade, men sämre i godhet. Det allmänna Théet skördas en månad senare: Bladen hafwa då fått en wiss hårdhet, och Théet, som de gifwa, är det minst aktade af alla. Théet, som blifwer af dessa olika skördar, lägges uti Tenn=Dosor, at förwara det ifrån luftens werkningar, som eljest skulle betaga det des angenåma luft. Til Europa skickas

Ärligen 17 millioner Skålpund Thé, hwaraf 12 millioner consumeras i England och des Coloniaer. Priset är på stället ej mer än 30 styfwer för 1 Skålpund, och i våra Magaziner säljes det ungefär för 6 Livres 10 styfwer Skålpundet.

Det är ifrån China, som Silkesmaskar blifwit förde til Persien, och därifrån hemtade til Europa.

Moës är et dyrbart Träd, som gifwer det så kallade Bois d'Aigle, äfwen som det under namn af Calamba, hwilket uti Indien är ej i mindre värde än Guld. Talg-Trädet frambringar Frugter, som hafwa lika lukt, färg och bestaffenhet med Talg, hwaraf Chinesarne betjena sig at göra ljus. Trädet är af lika storlek med våra Pårön-Träd, och bladen, som hafwa en wacker rodna, äro til utseende som et hjerta. Detta besynnerliga Träd kan förenas med det, hwilket frambringar Skal-Ärter. Folket i China wet ej af Win, det ätnjer sig med en af Ris tilwerkad ganska stark Dryck.

Jntet Land i Werlden är så folkrigt som China. Antalet af des Inwånare utsättes til 200 millioner. Hwad kan mera upwäcka människors förundran, än storleken och anseendet af des Städer, myckenheten af des Åbningar och Bondgårdar, en Folkmångd, som uppehåller sig til och med på Floder och Canaler, betäckte med 1000-tals Båtar, hwilka utgöra liksom hela Städer, flytande på watnet, bebodda af et Folk, som endast lefwer på Sjön, för at idka sit Fiske. Sjelfwa

wa Hafwet allt omkring detta Rike föreställer synen af en i rörelse warande Skog, genom de ordfneliga Båtmaster som det öfversvåmma och på alla mdjeliga ställen öfverfara. Annu mer, Chinesiska Folket, på alla sidor hindrat af Berg och Sknar eller obrukbar Mark, har använt sin flit och arbetsamhet på wilda Hafwet, hwars öfversvåmmande det förekommit. Två af des wadraske Provincer, som fordom af Hafwet varit öfversvåmmade och stådt under watten, har Folket, genom et outhärligt och ständaktigt arbetande, hwar på man kanne ej skal finna något exempel, så til sågande rykt ut Hafwet, förstådt at gbra sig måstare där af och förhindra des återfall. Man räknar i China 4402 med Murar omkring skansade Städer, hwaraf flere äro större än Paris.

Chinesarne äro af medelmåttig wårt, hafwa breda ansigten och pannor, små inkrumpna ögon, platta näsor, olivefärgad hy, stora öron och swarta hår. De gå med rakat hufwud, utom på hjäffan, hwarest de låta wäxa i all des längd en knippe hår. De bära långa råckar som Österlänningarne och wida stora nedslagna hattar. Intet Folkslag, som redan är sagt, är så arbetsamt som Chinesaren. Alla dagar i året äro för dem arbetsdagar, undantagandes den första och den sista, den ena användes til besöks afläggande hos hwarannan, den andra är helgad til åminnelse af deras Förfäder och til wissa dem ålagde Skyldigheters iakttagande. Wida stilde ifrån de Nationer, hwarest man ej sätter wärde på

andra än Lättingar, är hos dem en lättjefull människa et mål för deras förakt, det är en flut förä Iamad lem, som ur Niks-Kroppen bör hårtfåras. Då en dag Kejsaren i China talade til Folket til allmän esterrättelse, gaf han tillkänna, at om i någon wrå af des Rike en människa funnes, som ingen ting gjorde, borde där wara på et annat ställe en annan, som droge dubbel arbetsbörda, jämrade sig och led brist på det nödvändigaste; denna sats och regel, full af mänsklig het, är djupt intryckt hos alla Chinesare.

Chinesarne äro försigtige, långsame i beslut, ifrige iakttagare af gamla bruk och sedwanor, Iäraktige och wettgirige. Den för dem säger en Wisdoms-Regel, säger en Lag. I seber äro de umgångsame och artige, och man skal swårigen finna et dygdigare, människo-lärare och om sina Skyldigheter mera uplyst Folkslag. Den Patriotiska andan har för hända mera lifaktighet, drift och styrka i China, än i någon annan Fri Stas och Regering: det är icke sällsynt, at se Chinesarne selsmant af god wilja i stånd sätta de alla männa Wägarne, där upbygga Hwiloställen för de Resande och plantera Trån. Öfwer allt ser man uppenbart framlysa deras enighet, at wilja befordra det allmänna bästa. Anteligen finner man angenämt bemötande, höflighet och tillgifwenhet för anständighet, til och med hos de ringaste af Inbyggarne. Chinesarne äro älskare af Konstler och Wetenskaper, och Adelskap, som hos dem ej är ärstelig, winnes genom kunskaper
och

och förtjenst. Man ser i Städerna Tre: Portar,
 upreste til äminnelse af Personer, ryktbare för
 deras kannedom, naturgäfswor och dygdiga wans
 del. Så beskaffade, hafwa de dock bragt Wetens
 skaper och Konstler til mindre högd, än Europe
 erne. Hos dem finnas hwarcken wackra Målning
 ar eller wackra Årestoder. Byggnings-Konsten;
 Wåltaligheten, Poesien, Musiquen, hafwa där
 ej gjort framsteg, och de Wetenskaper, som grun
 da sig på en kunskap, något litet swår at utreda,
 ha där ej haft den framgång, som man bordt
 förwånta sig af en driftig och omhugsam Nation.
 Det är ej swårt at begripa. Et wist, tänkande
 och endast med ännen af verkelig nytta sysselsat
 Folkslag, hwars alla systemål sträcka sig därhån,
 at upnä den högsta möjliga lycksalighet, som,
 för at widmagthålla Fred och Rolighet i sit stö
 te, låter Wetenskapen af Regerings-Konsten, kån
 nedomen af Sedo-Låran och Lagarne, wara sin
 första och angelägnaste skyldighet, som alla där
 uti öfwerensstämma, at hålla Rytts-Öfningar,
 Skick, Ceremonier, och ännu mer iakttagandet
 af wissa skyldigheter inom sig och deras handte
 ring, i tilbördlig helgd: En sådan Nation lærer ej
 låtta mycket wårde på Wetenskaper af blott jirlig
 het och prydnad, på frambragte ting af en utomord
 nentelig uphögd inbildnings-kraft; den ledes altid
 til det uttryck: Swartil nyttigt? Men om
 wi öfwerträffa dem uti Målningar, Poesie och
 Palatsers upbyggande, äro wi ringa emot dem
 uti Regerings-Konsten. Afslaktigt från denna

fålla, som characteriserar Chinesiska Folket, har djupsinniga Wetenskapers framsteg hos desamma funnit motstånd, i anseende til nyttjandet af Hjeroglypher, wilkorliga kännetecken, som brukas i stället för Bokstäfwer, uttrycka hela Ord, och hwarb antal går til öfwer 80,000, hwilket gör Känneheten af Språket långsam, swår, mödosam och obegripelig.

Lagarne äro där werklige, ej allenast at förekomma och straffa Lasten, utan ock at belöna dygdiga Örnningar. Utom den Kejsersliga, är där ingen Wärdighet ärftelig, också händer det, at den äldsta af Prinsarne ej blir efterträdare på Thronen, utan den som Kejsaren, biträdd af Mandarinerne, anser för wärdigast. Detta upwäcker täflan af Örtjenst, Dygd och allmän Aktning, til och med uti hellska Kongliga Familjen. Någre Kejsare hafwa håldre utwält sina efterträdare af et annat Hus, än deras egit, för at ej lemna Riks-Edmarne uti swaga och ofskidliga händer. Chinesiska Historien omtalar 21ne Kejsare, som, då de ej ibland deras Barn funno Arfwingar, wärdige en Thron, hwarest Dygden allenast har rättighet at sitta, utnämnde därtill ringa Öfverbrukare, för at efter dem besitta densamma. Desse Öfverbrukare, under en lång Regerings tid, utgjorde et stort Folks Iwälsalighet, och deras minne lefwer i största aktning uti den Werldsdel, hwaröfwer de regerade.

Det gifwes et slags wist och uplyst Folk, kände under namn af lärde Mandarinrr, hwarb
 enda

endaste förrättning är at förskaffa sig kunskap uti
grundsatserne af Sedo-Läran och Regerings-Kon-
sten. Anseende och rikedomar gifwa därwid In-
gen företräde. Blott genom förtjenst och natur-
gåfwor blir man därtill uphögd.

Af detta Mandarinska Samsfund har Kejsa-
ren, alt ifrån Kejsaredömet's upkomst, utvalt
och utväljer Embetsmän och Ministrar, Lands-
höfdingar, Magistrats- Personer och alla den,
hwilka, i hwad mål som helst, äro ombetrodde
allmänna Styrelsen. Desse, intagne af tänke-
sätt, fulla af människo-kärlek, wälgörande, och
kärlek för god ordning; insöfwa Folket i samma
tänkesätt och komma detsamma at fatta kärlek
til Lagarne, genom det bemödade de gifwa sig,
at wisa rätta begrepet och nyttan däraf. Sjelf-
wa de Kejsarliga Förordningarne äro esterrättel-
ser i Sedo-Läran och Stats-Konsten. Folket
blifwer underrättadt om sina egna fördelar, och
om verkningarne af allmänna Förwalningen;
det lefwer i ro och stillhet och håller sig mera
skildt ifrån myterier och sammangaddningar, hvil-
ka eljest gansta tidt och ofta upkomma på andra
ställen. Lag och Rätt utdelas til Folket för in-
tet och utan afseende på mutor eller stictpengar,
och Domstolarne kunna icke låta Döds-Domar,
som de affagt, gå i verkställighet, förfrån de-
samma blifwit af Kejsaren stadfästade.

Ibland Chinesarne utgör Qwinno-Ränet
mängden, och Kejsaren har 3:ne Gemåler samt
2 til 3000 Grillor. Chinesiska Fruntimren äro i
höga

högsta grad ärbara: De gå til och med ej med bara händer. De innesluta sig i sina Hus, hvar ifrån de sällan utgå, och se nästan inga andra än sina Barn. De äro utomordenteligen fruktsame. Man tager dem utan hengist, och utdelar äfwen gåfvor til deras Föräldrar och Slägt. Det är såkänt, at, sedan Enko = Ståndet en gång inträffat, de åter gista sig igen. Ut hafwa mycket små fötter, är hos dem en dygd; där af kommer, at ifrån deras spädaaste barndom gifves dem så trånga skor och strumpor, at de blifwa nästan där af wansöre. Barnen bära sorgedrägt i 3 års tid efter deras Föräldrar, och twinga sig til hwarjehanda strånga och hårda öfningar, som at i 100 dagar ligga på bara maten. Det är förbudt i China, at begrafwa de döda inom Städerne, fastän det är tillåtit at förwara dem i Husen, inneslutne i Likkistor, man behåller dem och werkeligen där flere månader, och ibland äfwen flere år.

Det måst wanhederliga Döds = Straff hos dem är halsbuggning; det måst wanliga är, at låta pryglas den brottslige til döds. Ut blifwa hängd, är döds = straff för de Stora. Skarprättaren där är ansedd och hedrad. Han tages ut Militair = Ståndet.

Kejsaren sjelf, med Prinsarne och des Hofa Cavallerer, kunna bära gula Gördlar. Den röda färgen är antagen af Mandarinerne. Den swarta och hwita är Folkets,

När en Afgud ej hörer de böner, som man til honom aflåter för läkebomen af en sjuk, eller för at få rågn, tilwiter man Prästen, som gifwit densamma, och handterar honom på allehanda sätt rått illa.

Det enda lagliga och gällande Mynt, är det af Koppar.

I China äro Kärilen wanligen af fernissade trä. Jord, och Skal-Frugter äro där förnämsta födan, och nyttjandet af kornet är obekant i största delen af des Provincer.

En Chinesare, som wille lefwa ogift, skulle blifwa wanhedrad och äfwen utrotad ur Samhället; men då han har tilräckeligen af Barn, och han ej wil upfostra där af flere, äger han rättighet at dränka eller förqwäfwa de sist komne, om ingen wil emottaga dem.

Chinesarnes sätt at skrifa, är intet ifrån wänster til höger, som hos oss; ej eller ifrån höger til wänster, som Araberne och resten af Sierlänningarne; men ifrån öfwerst til nederst uti rät linea, och ifrån höger til wänster. I stället för pennor betjena de sig af pentlar. Blådet i China gøres af swart rök, som kommer af wissa träd.

Man är nog benägen at tro, at de före oss lärdt känna och upfinna Krut, Sjö-Compassen och Boktryckerier. Det fina Papperet är af en förträffelig glänsande hwithet; Porcelainer, Fersnissa och Glas hafwa där blifwit tilverkade ifrån urminnes tid. Deras Boktryckerie består af grä
 veras

verade Trä-Plåtar. Daktadt deras tilgifwenhet för gamla Seder och Bruf, hafwa dock ej ännu de rörlige Bokstäfwerne af dem blifwit antagne. De af glas äro hos dem af högsta ålder. Det är ganska märkligt, at de ifrån nrminnes tid dela de månaderne i weckor af sju dagar. Läkare-Konsten har hos dem gjort märkliga framsteg; de äro mycket kunnige i Sedo-Läran, Lagarne och Stats-Konsten. Däremot har Krigs-Konsten ej hunnit til fullkomlighet: Et Folk, hwars hela förhållande grundar sig på förstånd och en mogen eftertänka, är icke wån af strbswerier, mord, plundring och blods-utgjutelse; det är icke kriagiskt. Lägg därtil Landets ställning, som, omgifwit nästan på alla sidor, så wäl af Hafwet, som af Demarker och Berg, icke är föremål för orolige och afundssule Gramnar. Intet Folkslag är så tilgifwit sina gamla Sedwanor, för hwilka det har en högaktning, som man kan kalla för öfwerdrifwen. Äter et annat kännetecken af Wisdom. En erfarenhet af 40 Århundrade-Tal, tilståndet af de Folkslag, som betäcka ytan af Jordklotet, de tätt på hwarannan inträffade förändringar uti deras Stats-Regeringar, alt har öfwerbewist Chinesaren, at des bemöjande bör sträcka sig därtill, at widtaga de möjeligen bästa utwägar til Rikets widmagthållande och tilwäxt. Han inser den närwarande och werkliga nytta, som skulle upkomma genom aflaffandet af Sedwanor, ledande til misbruf; men hann ser icke och kan icke se inslytelsen af en sådan sed

på

på föremål af längre håll; han följer eller kan följa genom oförmärkta källor väsentliga grundsatser, hvilka, om de fränkas, skulle bereda hela Stats = Kroppens fall. Det är en grundsten i Byggningen, som han fruktar at widröra.

Kejsaren underhåller en Armee af 800,000 Soldater, och 570,000 Hästar hållas på des Stall och Betesmarker, för at indriva Krigsfolk i ridande, til resor för Hofwet, och för Postens gång. Des årliga inkomst stiger til 1250 Millioner efter vårt mynt.

Fästån China äger många Ruster, är Folket likväl icke Sjömän. De kända hvarken Skeppsbyggeriet eller Manoeuvren, och vågar knappast lemna fasta Landet ur ögnastigte.

I China är en Domstol, som utgöres af Iärde Män, hvars åliggande är, at uti en Dagbok för hvarje dag, antekna den regerande Kejsarens dygdiga eller lastfulla gärningar; en Domstol, som denne icke kan affkaffa och hvars pennna ingen mbeligen kan hindra. Des Lejdambter hafwa swurit at skrifa sanning, de skrifa den också. Dem är updragit, at gifwa noga akt på alla Monarquens ord och gärningar. Afwenledeß uphemta de alla tilldragelser, som ägt rum under loppet af en Konungas Längd. De numererade Bladen fastas uti en öfvermåttan stor och bred Sal, genom en bryning, på samma sätt inrättad, som Lejonas Gapen i Venedig, hvarigenom man kastar de hemliga esterrättelser, som man wil gifwa; Och när

når Konunga-Stammen är utdd, öpnas Salen, och de under tiden samlade Skrifter sätts då i ordning.

Ifrån nemnes tider hafwa Chinesarne ej erkänt mer än en enda Gud. Kejsaren är Sverste Präst. Han är af den Chinesiska Philosophens Confucii Sect, hwars wisa och rena Sedo-Lära är grunden för deras Lagar och rättensdre i deras Upsbrände. Han lefde 500 år för Christi Födelse. Man offerar för honom. De som följa hans Lära, äro kände under namn af Lärde. De andre lefwa uti Afguderie, blandadt med Atheisterie, och tro på Själens wandring ur ett Fropp i en annan. Confucii Slägt war mycket namnkunnig och ansedd, och de Chinesiska Tidesböckren säga, at hans födelse skal warit öfwers naturlig och förundranswärd. Man hörde fring hans wagga en Himmelst Musiqne, och de förste tjenster nyfödde så, dem fick han af 2:ne Dragoner. Hans Wisdom uphöjde honom til högsta Wärdighet; men han affade sig samma och gick til Konungariket Sim, til at där inrätta en Skola för den Philosophiska Sedo-Läran. Dens Skola blef talrik, och den framalstrade en mängd af skickelige Personer och hedranswärd Medborgare. Minnet af honom och des Skrifter äro uti stor aktning. De heders-bewisningar man ännu i dag wisar honom, de offer man honom hemdär, hafwa upväckt ibland Prästerna de häftigaste tråtor. De hafwa blifwit ansedde af några som et Afguderi, stridande emot den sanna Christi

Christendomen; Andre (de så kallade Jesu Lärjungar, eller Missionairer) hafwa icke därom fällt en så sträng dom. Se här några af Confucii Sinn- och läro-rika Tänke-Språk:

Den Werldslig Wisa är den, där äger en djup Sakernes kannedom, som öfverwägar alt, följjer Förståndets Ljus, och med säkra steg wandrar Sanningens och Rättwisans väg.

Må Medborgaren lära at leda sig sjelf, styra sin omwårdnad, uppfylla sitt Kall, befalla öfwer en del af Nationen, uppfiga på Thronen.

När styrkan i Förståndet har upnådt at utforska Sakernes bestaffenhet, blifwa föresatsen och wisjan luttrade, de onda hjälperne wika ifrån Sjålen, Kroppen besinner sig friskt och sund, Tjenaren tilbörligen wäl befald och til Lydno hållen, Embetet wäl bestridt, den särskildta Styrelsen wäl förwaltad, Riket wäl regeradt. En hwar skördar Fredens Frugter.

Det gifwes icke mer än en enda Lefnads-Regel. Det är at i alt wisa et stilla och förnöjsamt sinne, och at af innersta själ och hjerta, samt af alla sina krafter, lämpa och rätta sig efter de allmänna inrättningarne: Gör icke emot en annan, hwad du icke wil at man gör emot dig.

Hjertats renhet är grunden til Dygden.

I Werlden finnas 5 Reglor: Rättwisa måste råda emellan Fursten och Undersåten, Smähet emellan Far och Son, Trohet emellan Man och Hustru, Undergifwenhet emellan Bröder, och Enighet ibland Wänner.

Dygden är emellan ytterligheterna; Den som har öfverskridit medelpuncten, har ej gjort bättre än den, som icke nådt densamma.

Et Gullslag förmår mera genom Dygd, än genom Watten och Eld. Man har aldrig sedt dens undergång, som tagit sin tillflykt til Dygden.

Den fullkomnade Människan går aldrig krokvägar, han följer jämna stråten och håller sig därpå fast och oswikelig.

Barmhertighet är den ståndaktiga och wälgrundade böjelsen, som upoffrar sig åt Människoslägtet, lika som en själ och en kropp, och som förenar sig at deltaga i des wäl och we.

Anse oförbrätter med affky och förakt, och wälgerningar med erkänsla, ty det är rättwisa.

Swarje är de första dagarna i Mars, wid den allmänna Festen, då förde tiden tager sin början, begifwer sig Resfaren i China med stor ståt

til det fbr denna Hbgtdelighet utsedde Fält, omgifwen af Prinsarne i Familjen, Presidenterne uti de högga Domstolarne och af et oändeligt antal Mandariner. Twänne sidor af Fältet äro besatte med Kejsarens Officerare och Gardie: den tredje är uptagen af Provinsens Åkerbrukare, siöra öfwer at se deras handtering allmänneligen hedras och förrättas af sielswa Majestätet: Mandarinerne intaga den sjerde.

Kejsaren stiger allena fram på Fältet, faller på knä och rödrer nio gånger med pannan wid jorden, fbr at tillbedja Himmels Guds. Med hög röst förrättar han Bön, som til den ändan af Kyrkosnings - Samsundet är bleswen uppsatt, fbr at utbedja sig den Aldrahögstas wälsignesse til des förestående och Folkets Arbete: I egenkap af Rikets Öfwerste - Präst, offerar han en Ox till den Allwäldiga Guden, såsom uphoswet til alt godt. Under det man sätter Oxen på Altaret, föres til Kejsaren en Plog, förespänd med et par Oxar, präktigt utzirade. Försten aftager sig sina Kejsarliga Kläder, fattar uti Plogkastet, fbr up flere Åkerstycken uti hela widden af Fältet och sedermera öfwerlemnar Plogen til de förnämsta af Mandarinerne, som fortsätta Arbetet; Hbgtdeligheten slutas genom utdelande af Penningar och hela stycken af Stofster til de Åkermän, som äro närwarande, hwilka med sårldighet och skyndsambhet fullfölja det återstående Åkerbruks - Arbetet, i närwaro af Kejsaren. Någon tid därefter, sedan Jorden fått nå-

dig gudsvel och blifwit tillbörligen upplögd, återkommer Kejsaren at beså sit Fält.

Samma Ceremonie förrättas samma dag uti alla Rikets Provintser, genom Vice = Konungarne, biträdde af alla Magistrats = Personerne i deras District. En dygdig och ömsint Philosoph, hwars verk äro fulla af välgörande, såges hafwa betraktadt denna Högtidelighet wid fördetidens början i Canton, med et nöje och en tillfredsställelse, som han aldrig kände wid någon af människor inrättad Fest.

Oskiljaktigt från en sådan upmuntran, gifwen Åkerbruket genom denna i Lagen förestrefne Ceremonie, föres Kejsaren äfwen därigenom tilminnes, at hans inkomster samlas genom Folkets swett och möda, och at han i sådant fall ej bör sjäfa därmed. Furstens Skattkammare, sade Mézerai, är lika som mjälten; ju mindre han är stor, ju bättre mår Rikskroppen. Detsamma sade före honom Kejser Trajanus:

*Fiscum lieni similem esse, quo crescente arvis reliqui
ravescent.*

Chinesiska Folkslaget har altid varit styrdt lika som en enskilt Slägt, hwarest Kejsaren är Hus = Fader.

Chinesarne äro i fritt åtnjutande af deras enskilda besittningar, och sådane desutom, som ej kunna delas, såsom Hafwet, Floder, Canaler, Fischen som de innefatta, och alla wilda Djur, hafwa alla lika rättighet til. Således äga de fri
Ejd =

Sjfsart, Fiske och Jagt. Alla njuta d'araf, ingen kan enskilt tilwälla sig ägande rätten.

De faststälte Pålager i China äro ofbränderlige, Tjonde delen af Jordens alla aflastningar tillhörer Kejsaren. Detta är den enda bekanta Skatt i China allt ifrån selswa Monarchiens upkomst. Folket betalar den in natura; också är d'aruti minskning, allt efter Jorda-Godsens beskaffenhet och låge, hwaraf de mindre goda betala ej mer än Trottionde delen af deras inkomster.

Om många förmåner, hwaraf Chinesiska Folket är ägare, skulle nog hafwa förswunnit ifrån hela detta Rike, om förtrycket hade hunnit utbreda sin förstörande magt i detta lyckeliga Land; men Fursten wet at han regerar öfwer et Folk, som intet är laglydigt längre, än Lagarne utgöra des lycksalighet, som är nog uplyst för at känna, at des politiska band ej äro annat än Skyldigheter af andra classen, undergifne Naturrens owanskelige rättigheter. Han wet at et dygdigt Folk förlåter mindre, än et annat, de ansöker man skulle förskäta at gifwa des Frihet, wredgas hårdare, handlar kraftigare och mågtigare. Han wet at des Sedes och Bruks, genom tiden stadfastade, äro för honom en helgad Sak. Sitteligen ser han, at den aldraminsta förändring, den minsta act, som förrådde något, sigtande åt Despotismen, skulle medföra häftiga och grusliga rörelser, som i en hast skulle förta honom ifrån Thronen. I en sådan ställning satt til at styra et Folk, som noga fästet sit ägnamärke

märke på honom och dömer honom, bryter han
 icke det Contract, som satt Spiran i hans hand.
 Han är så öfvertygad, at et sådant Folk känner
 sina rättigheter, och at det är färdigt at dem
 förswara och wid magt hålla, at han, då en
 Provins anför klagomål öfver Vice-Konungen,
 som däröfver har styrelsen, utan föregången rans-
 sakning återkallar honom och öfverlemnar ho-
 nom til en Domstol, som undersöker hans sak
 och dömer honom, om han är brottslig. Be-
 finnes han öfkyldig, blir han dock icke i sit Em-
 bete åter inståld. Han har mishagat Folket,
 det är åtminstone et Fel, hwartil han gjort sig
 skyldig. En fogelighet, som på andra ställen
 skulle underhålla sådse warande gäsning och
 kunde där medföra upror och oordning, är af
 ingen skadelig följd hos naturligen saktmodiga
 och råttvådiga människor, som hafwa en utom-
 ordentelig kärlek och wördnad för deras Herre
 och Konung, eller som de säga, för allas wär
 Fader, för den allmänneliga Fadren. Korteli-
 gen: China har at tacka sit Regerings-Sätt för
 det lyckeliga tillstånd, hwaruti det sig befinner,
 hwars djupa och oomkullstidteliga grundwalur, et
 stadgadt, moget och skarpsinnigt Förstånd dit-
 lagt. Det framter et så nöjsamt skådespel, som
 hela werlden skulle göra, om detta Rikets La-
 gar woro allmänt antagne af alla Folkslag. Den
 wälsignelse en människa i ögnablicket af des Fö-
 delse gifwes, har en af våra nyare Philosopher
 sagt, synes blott hafwa blifwit upfylld på det-
 ca

ta Fjoffslag, hwilket förbröte sig som sandkornen i Hafwet.

Man skyndar icke med Barnens upfostran. Vid 5 års ålder ha de ännu ej fått lära något. Då är det Skrif-Konsten, bestående uti Hieroglypher, som betefna ord, hwarem man tillika besyddar sig at gifwa dem rätta begrep. Man lär dem sinnrika Vers, som innehålla Reglor uti Sedo-Läran, hwilka så mycket möjeligt är för dem uttydes, men som alltid blifwa uti minnet inpräglade. Anteligen kommer, då de blifwit mera stadgade, *Confucii* Philosophie. Detta är Upfostrings-Sättet ibland det sämre Folket. Ut i inrättningen där af för dem, som med tiden kunna upnä Åro-Stånd och Wärdigheter, tilläggas flere andre Studier.

Til lättnad för Communicationerne, hafwa Chinesarne upgräft flere Canaler i Riket, men en i synnerhet mycket wärd upmärksamhet, som kallas den Kongl. Canalen. Han sträcker sig i en längd af 600 mil, och sätter til Peking med ena ändan och med den andra til Canton.

De hafwa byggt Broar, hvars byggnad äro af en försärlig driftighet. Staden Focheu comunicerar sig med des Malm, genom en Bro med 100 Swalf, under hwilken Stepp för fulla Segel kunna fara, så stora och höga de än må wara. Bron är byggd af stor huggen hwit Sten, med Staquet-Werk, hvars Piedestaler äro på twänne sidor prydde med Marmor-Lejon.

Bron i Loyan uti Provinsen Fokien är ännu nu wafrare. Hon bäres af 300 Pelare, fbrerade, utan Hwalf-Bågar, genom Marmora-Stycken af 18 fots längd, 2 i tjocklet och 2 i bredd, med figurer af Lejon på Piedestalerne wid Staquet-Werket.

I Provinsen Sunnan är en Bro, som hänger öfwer en Däld på 20 Järn-Redjor, hwilka äro fästade wid ändan af 2:ne Berg.

Bron, som är framföre Kejsarliga Slottet i Peking, presenterar i det hela en ofantelig Drake af svart Jaspis, hwars fötter föreställa Pelare, och kroppen formerar medlersta Hwalf-Bågen.

På en af Bågarne til Huswud-Staden påseferar man öfwer en mängd djupa Dälder eller Afgrunder, genom en Bro af 20 Stadiers längd, som hänger öfwer Präcivicerne på tjocka starka Bjellar, hwars yttersta ändar stöddja sig på spetsarne af Bergs-Klippor. Man går alltid med häfwan öfwer denna Bro.

Peking är Huswud-Staden i China, den betydligaste, den ansenligaste i Asien och hela Werlden. Antalet af Innewånarena räknas där til 2 millioner Människor. Den är belägen i Norra delen af Riket och allenast 30 mil ifrån den förut omnämnde stora Muren. Gatorne äro där breda, ganska långa, dragne i snörät linea och omgifne med wäl försedde Bodar, men äro ej stenlagde. Man påstår, at des Murar hafwa 150 fots högd och at des Garnizon är

100,000 Man Cavallerie och 60,000 Man Infanterie. Luften är där nog kall, Landet där-omkring soga frugtbart, och Stenkol nyttjas mera än Wed at elda med. Denna Stad kallades de senaste Århundrade = talen Cambalu. Byggnaderne, som där måst utmärka sig, äro: Kejsersliga Palatset, som har mer än 1 mil i omkrets; Himmelens Tempel, hwarest man alla år wid Winter-Solståndet offerar för Solen; och Jordens Tempel, hwarest de Kejsersliga Årdningarne ske. Kejsersliga Palatset är präktigt. Guld, Marmor, Porcellaine och Målningar lysa där öfwer allt. Det är af så stor widd, at, utom Byggningar och Trågårdar, man där ser en liten Stad, omgifwen med murar, som endast bebos af Hof-Betjening och Handwerkare. Öfwer Grafwen, som omringar Palatset, ligger den besynnerliga Bron, som är ej annat än en Drake af svart Jaspis, af ofantelig storlek. Tornet i Pekin bär en Klocka, som har omtrent 12 fots diametre. Staden har et Observatorium, fullt med Astronomiska Instrumenter.

Kejsaren betjenar sig där icke af Wagn, han bäres af därtill utsedde Karlar, äfwen som Magistrats = Personerne; des wanliga Residence är på et Lust-Slott, belägit 3 mil ifrån Pekin.

Nankin, belägen wid inloppet af Kiang, förut Kejserslig Huswud = och Residence = Stad, är den största, som finnes i werlden; den har minst 15 mil i omkrets och man räknar där 1,500,000 Inwånare. Des läge är mycket lyckligare och wackrare än Pekins, så wäl för jordens frugtbare

het där, som för des til Handelen tjenlige Hamn
 och för antalet af Canaler, som flyta där förbi.
 Där är mindre antal af Inbyggare, sedan Kejs-
 sarnes varit nödsakade preferera wilstandet i Pe-
 kin, i den affigt, at bättre wara i stånd til at
 hindra Tartarernes, deras grannars och owän-
 ners, anfall och ströfwerier. Des Portar äro af
 owanlig storlek och skönhet; Konster och Wetens-
 skaper äro där med mera iswer, ätra och fram-
 gång upodlade, än uti någon annan Stad i Ri-
 ket. Des oräkneliga Gator gå snörätt i en mils
 längd och därutswer. De stilfaktiga färgor, som
 hela långa rader af Bodar, bellädda med Por-
 cellainer och Fernissa, föreställa, Uren som man
 där säljer, satte frammanföre på stora Guerido-
 ner, i form af Pyramider, gifwer en stor pryds-
 nad och zirlighet. Där är en ständig Garnizon
 af 40,000 man. Där finnes äfwen det namn-
 funniga Porcelains = Tornet af nio Wåningar,
 omkring hwilket hänga, på särskilda högder, en
 myckenhet af små Klokor, hwilka genom blåswä-
 dret bragte i rörelse, gifwa en ganska behagelig
 melodie. Detta Torns Byggnings-Ånner äro så
 wäl tillsammans fogade, at det synes, som wore
 det helt och hållit et stycke. Det är beprydt med
 et Galerie ifrån ena til andra Wåningen. Ge-
 nom en Trappa af 884 steg går man up i Tor-
 net; på yttersta spetsen sitter et Granat = Äple,
 som Chinesarne säga wara af massigt Guld.

Utom dessa 2:ne Städer, hwarom nu är för-
 målt, är Staden Quanton den ansenligaste i Sö-
 dra

dra delen af detta Rike, hvars Hamn gör den til den måst handelsflorerande i hela China, och en af de betydeligaste Städer i werlden. Man räknar där 1 million Inwånare. Den kallas ännu Quang-tong, Quanchen eller Canton. Wid ändan af hwarje Gata är en Bom, som tillutas om nätterne. På samma sätt förhåller det sig i måstadelen af Städerne i China. Husen därstädes äro alla byggde på lika flat och jämn mark.

Det finnes i detta Rike en myckenhet andra stora Städer, hwaraf några äro af första classen och innefatta 1 million Inbyggare, såsom Yun-nan, Hangcheu, Focheu, King-te-Ching, hwar ifrån alt det wackrasse Chinesiska Porcellaine kommer och som wid des Fabriquer sysselsätter inemot 1 million Människor. Porcelainet, som tillverkas i grannskapet af China, är kändt hos oss under namn af Ostindiskt Porcelaine och är såmre än det, som kommer ifrån Japan och innersta delen af China.

Half-Sen Coréa är en tilhörighet til detta Rike, och Konungen där betalar Skatt til Kejsaren i China. Regerings-Sättet, Språket och Sederna äro desamma, som hos Chinesarne. Denna Half-S har 100 mils bredd; där är Pärl-Fiskeri. Efter 3 års förlopp begrafsver man där de döda; under den tiden förwaras de hemma i Husen i wäl tillutne Likkistor. Kingkitao är där Huswud-Staden och Konunga-Residencet.

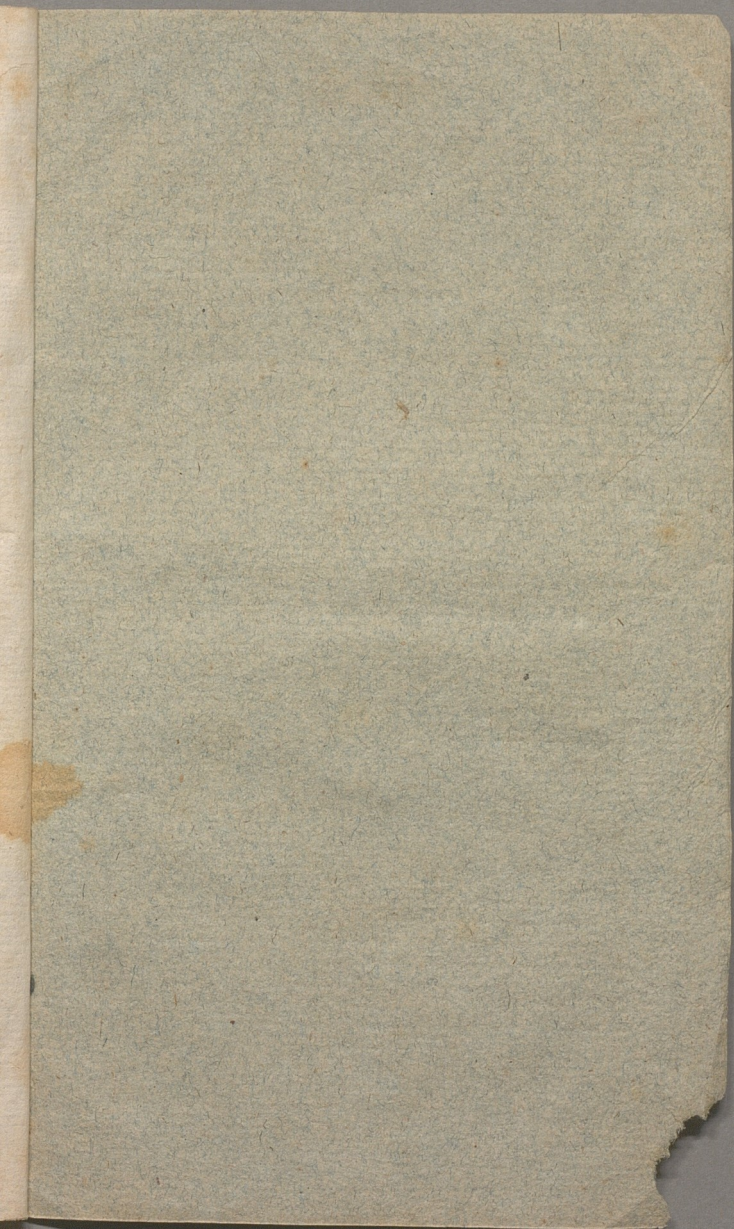
I China äro två ypperlige Floder: de Ibpa i råt linea ifrån Welter til Sier och emot medlersta delen af Riket. Den ena är Hoang, eller gula Floden, den andra Kiang, eller blåa Floden.

China, delt genom Floden Kiang uti Norra och Södra Distrieterne, fördelas i 15 Provinser: 6 på norra sidan om Floden och 9 på den södra. Under Chinesiskt Herrawälde äro ännu några Dar, icke långt ifrån des Kuster, såsom

En Formosa, hwarifrån Chinesarne år 1661 härtdrefwo Holländarne, som af Portugisarne bemågtigat sig denna S. Den är delt til norr och söder genom en kedja af Berg. Den östra delen bebos af Dns Infödingar, den wästra af Chinesarne. Jorden är där utwald och Hufwud-Staten är Tawoan.

Sedermåra i södra delen af China, Sarne Hainan, Sancian, och Macao Portugisarne tillhörig. Det innersta af den första är bebodt af de Wilda, som försumma at arbeta i Guld- och Silfwer-Grufworne, som där äro. På des Kuster fiskar man Pärlor och Walfiskar. Kianchen, des Hufwud-Stat, är stor, folkrig och för Handelen gynnande. En Sancian är märkwärdig för St. Francisci Xaviers ödd, som där slutade sina dagar, just då han nys ditkommit för at predika Evangelium för Chinesarne. Darne Lieou-Kieou utgöra en kedja, som sträcka sig ifrån Japan ända til En Formosa. Wästa delen därpå äga besänd, genom det bemödade, som en til China skattskyldig Konung gifwer sig, at dem widmagthålla. Ryssarne drifwa handel på China, de komma landwägen på en längd af mer än 1500 mil ända til Kamtzeatka, hwarifrån de ännu måste göra en rese-tour af mer än 400 mil, innan de hinna til destinerad ort.

158.

www.books2ebooks.eu